

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036
0030 Oslo

Også sendt pr. e-post til postmottak@bld.dep.no

BARNE-OG LIKESTILLINGSDEP	
Arkivkode:	323.00
Dato:	20/8-09
Saksnr:	2009/01465-051

Deres ref:
200901465-/BGUS

Vår ref: #83337v1/th-th

Saksbehandler: Trude Hafslund
th@jus.no T +47 22 03 50 61

18.08.2009

Høringsuttalelse - Farskapsutvalgets forslag til endringer i barnelovens kapitler om foreldreskap - NOU 2009:5 Farskap og annen morskap

Vi viser til departementets høringsbrev av 30. mars 2009 vedrørende ovennevnte høring.

Det er en prioritert oppgave for Advokatforeningen å drive rettspolitisk arbeid gjennom høringsuttalelser. Advokatforeningen har derfor en rekke lovutvalg inndelt etter fagområder. I våre lovutvalg sitter advokater med særskilte kunnskaper innenfor det aktuelle fagfelt og hvert lovutvalg består av advokater med ulik erfaringsbakgrunn og kompetanse innenfor fagområdet. Arbeidet i lovutvalgene er frivillig og ulønnet.

Advokatforeningen ser det som sin oppgave å være en uavhengig høringsinstans med fokus på rettsikkerhet og på kvaliteten av den foreslåtte lovgivningen.

I saker som angår advokatens rammevilkår vil imidlertid regelendringen også bli vurdert opp mot advokatbransjens interesser. Det vil i disse tilfellene bli opplyst at vi uttaler oss som en berørt bransjeorganisasjon og ikke som et uavhengig ekspertorgan. Årsaken til at vi sondrer mellom disse rollene er at vi ønsker å opprettholde og videreutvikle den troverdighet Advokatforeningen har som et uavhengig og upolitisk ekspertorgan i lovgivningsprosessen.

I den foreliggende sak uttaler Advokatforeningen seg som ekspertorgan. Saken er forelagt lovutvalget for familierett, arv og skifte. Lovutvalget består av Ingrid Lång (leder), Marit Falkanger, Hilde Grytten Guldbakke, Sverre Larhammer og Rikke Lassen.

Advokatforeningen avgir følgende høringsuttalelse:

I. Innledning

Advokatforeningen støtter i hovedsak det forslag som farskapsutvalget har fremlagt i NOU 2009:5 vedrørende forslag til endringer i barnelovens kapitler om foreldreskap. Advokatforeningens bemerkninger til de enkelte kapitlene i NOUen følger under.

Farskapsutvalget har avgitt en utredning med brede drøftelser av en rekke spørsmål knyttet til etablering og endring av foreldreskap til barn. Advokatforeningen er i hovedsak svært tilfreds

med den grundige behandling de aktuelle spørsmålene er undergitt, og vi slutter oss i det vesentligste til forslagene. Utvalgets utfordring har, som samfunnets, bestått i å finne en god balanse mellom på den ene siden barns rett til og behov for tilknytning til sine nære omsorgspersoner, og på den annen side hensynet til rettssikkerhet for biologiske foreldre og barns relasjon til disse.

Spørsmålene er utfordrende både på et juridisk, etisk og menneskelig plan. Utvalget har etter vår mening funnet fram til forslag som erkjenner realitetene i den medisinske teknologiske utviklingen. Denne har løpt foran både juss og politikk, slik at vi trenger regler som ivaretar at barn kommer til ved metoder som ikke alle kan gi sin tilslutning til, samtidig som barna det gjelder naturligvis er likeverdige barn med de samme behov for trygg tilknytning som enhver annen.

Utvalgets forslag framgår av utredningens kapittel 9 til 18, etter at det er gitt redegjørelser for bl.a. gjeldende rett, utenlandsk rett, samt omfattende gjennomgang av den samfunnsmessige og teknologiske utviklingen som danner grunnlaget for behovet for lovgivingsarbeidet.

II. Kommentarer til de enkelte kapitler

I **kapittel 9** vurderer utvalget dagens regulering av farskap og medmorskap når foreldrene er gift ved fødselen. Utvalget foreslår å videreføre dagens pater est-regel for ektefeller. Dette innebærer at morens ektemann automatisk blir barnets far. Valget synliggjør skjæringspunktet mellom ”biologisk fasit” på den ene siden, og psykososial trygghet fra fødselen av på den andre siden, og Advokatforeningen gir sin tilslutning til dette.

I **kapittel 10** drøfter utvalgte om pater est-regelen også bør gjelde for samboere, men går ikke inn for en slik lovendring. Utvalget viser særlig til praktiske problemer knyttet til dokumentasjon for at samboerskapet faktisk eksisterer, og at samboerskap er en juridisk mindre forpliktende samlivsform enn ekteskap. Av lignende grunner går utvalget også inn for å oppheve barneloven § 4 tredje ledd som åpner for at morens samboer kan etablere farskap uten hennes samtykke. Advokatforeningen gir sin tilslutning til forslaget.

I **kapittel 11** gjennomgår utvalget problemstillinger som kan oppstå ved etablering av foreldreskap når dette har tilknytning til utlandet. Det er særlig når det benyttes metoder for assistert befruktning i utlandet som ikke er tillatt i Norge, at det kan oppstå juridiske problemer, blant annet i forbindelse med anerkjennelse av farskap eller morskap fastsatt i andre land. Utvalgets grunnleggende konklusjon er at norsk rett ikke skal tilpasses dem som velger å benytte slike metoder i utlandet, for eksempel bruk av surrogatmor. Barn som kommer til på denne måten bør derfor slik utvalget ser det, etter norsk rett alltid ha juridisk morstilknytning til kvinnen som har båret og født barnet, inntil hun eventuelt samtykker til en adopsjon.

Advokatforeningen gir sin klare tilslutning til dette, for slik å bidra til rettssikkerhet for både kvinnen som føder barnet, og barnet selv. *Barnets* behov for juridisk trygge rammer rundt sitt familieliv sikres godt slik vi ser det gjennom dagens regler og praksis for stebarns adopsjon.

På den annen side foreslår utvalget lemping av de nesten nye reglene om medmorskap. Slik etableres *ikke* ved fødsel av for barn som er kommet til ved inseminasjon i utlandet med *ukjent* donor, (som ikke lenger aksepteres i norsk rett). Utvalget foreslår at medmorskap i slike tilfeller *allikevel* skal etableres ved fødsel, uten at man som i dag må gå veien om stebarnadopsjon, for

slik å unngå forskjellsbehandling for barn med homofile og heterofile foreldre, (for de sistnevnte gjelder intet slikt krav om kjent donor ved inseminasjon i utlandet).

Advokatforeningen finner grunn til å bemerke at både hensyn til likhet og andre relevante hensyn her kan tale for ulike løsninger. Forslaget innebærer at det vil være enkelt for både homofile og heterofile å få unnfanget barn i utlandet ved assistert befruktning som fratrar barn retten til kunnskap om sitt genetiske opphav. Likhets hensyn kunne like gjerne tilsi at *heller ikke heterofile* skulle kunne etablere foreldreskap uten adopsjon i slike tilfeller. Utvalget nærmer seg her imidlertid grensen for sitt mandat, i realiteten vil det dessuten også være umulig å avdekke at en kvinne i et heterofilt forhold er blitt gravid etter assistert befruktning, og i sum vil de ulike valgene *for barnet* ikke gi noen større mulighet for kjennskap til det egentlige genetiske opphavet.

Advokatforeningen spør likevel om det er riktig å endre reglene for barn av lesbiske. Dette fordi det for disse barna vil være et åpenbart faktum at de må ha en annen genetisk forelder enn de to mødrene, og slik sett vil disse barna på en annen måte kunne ha en oppfordring til undring over foreldreskapet som ikke vil foreligge for barn med heterofile foreldre. Advokatforeningen minner om at barn av lesbiske som kommer til på denne måten kan få sikret fullgod juridisk tilknytning til både mor og medmor ved stebarnadopsjon, og vi finner likhetsbegrunnelsen noe dårlig treffende utfra hensynet *til barnet*. Uten den foreslåtte endringen vil to kvinner som ønsker barn sammen ha større oppfordring til å benytte assistert befruktning med kjent donor, og følgen vil være at barnet deres ikke nektes tilgang til kunnskap om den genetiske faren.

I **kapittel 12** drøfter utvalget hvor langt det offentliges plikt til å etablere foreldreskap bør strekke seg, og man går inn for en videreføring av offentlig plikt til å få fastsatt farskap eller medmorskap når dette ikke følger av ekteskap eller erklæring, og plikten foreslås utvidet til også å gjelde barn født i utlandet. Utvalget går inn for at det offentlige skal ha en plikt til å klarlegge morskap i tilfeller hvor barnet blir registrert i folkeregisteret uten at morens identitet oppgis. Advokatforeningen er enig i dette, og slutter seg helt til utvalgets begrunnelse, der særlig behovet for å sikre at et barns mors identitet må være kjent fremholdes, for at et eventuelt samtykke til adopsjon skal kunne ha den fornødne notoritet. Det er vesentlig at man ved lovregulering som tar sikte på ivaretagelse av barns behov for tilknytning til de nære omsorgspersoner ikke risikerer å tilrettelegge for kjøp og salg av barn, eller annen utnyttelse av kvinner som av ulike grunner kan være prisgitt andre. Advokatforeningen kan ikke se at det *av hensyn til barna* kan finnes noen begrunnelse for at dets genetiske opphav skal være ukjent, og vi viser til våre betraktninger over i tilknytning til kapittel 11, i forhold til at barn som vokser opp med to mødre eller to fedre nødvendigvis vil ha en annen oppfordring, enten utfra egne refleksjoner, eller andres spørsmål, til å undres over sitt egentlige genetiske opphav.

I **kapittel 13** drøfter utvalget om det er hensiktsmessig at Arbeids- og velferdsetaten fortsatt skal anerkjenne farskap som er fastsatt i utlandet, og konkluderer med at disse oppgavene, både hva gjelder farskap og medmorskap, bør overføres til folkeregistermyndigheten. Advokatforeningen har ingen kommentarer til dette.

I **kapittel 14** foreslår utvalget en gjeninnføring av tidligere frister for foreldrenes og tredjemanns adgang til å anlegge sak om endring av farskap. Det foreslås gjeninnført en frist som i realiteten vil utløpe når barnet er 1 år for de etablerte foreldrene, og når det er 3 år for en farskapspretendent, men slik at treårsfristen ikke begynner å løpe for barnet selv før ved inntrådt myndighetsalder. Videre foreslås en ny bestemmelse som gir barnet rett til kunnskap om sin genetiske far, uten at dette endrer det juridiske farskapet. Advokatforeningen gir i hovedsak sin tilslutning til forslaget, som fremstår som en god balanse mellom de kryssende hensyn ;

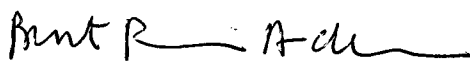
rettsbeskyttelse av etablerte familiebånd, samtidig som genetiske forbindelser kan bringes på det rene. Forslaget har sin parallell i de nå gjeldende regler i bioteknologiloven, som gir "barnet" rett til ved myndighetsalder å få kjennskap til den genetiske farens identitet, uten at dette innebærer noen rettigheter eller plikter for noen av partene.

I **kapittel 15** drøfter utvalget fastsettelse og endring av farskap når faren eller mulig far er død eller forsvunnet. Det foreslås også endringer i bioteknologiloven slik at farskapstesting kan gjennomføres på fosterstadiet. Advokatforeningen har innen kommentarer til dette.

I **kapittel 16** foreslås det forenklinger i begrepsbruk og saksbehandlingsregler og i **kapittel 17** foreslår utvalget enkelte endringer i prosessreglene i saker om foreldreskap. Advokatforeningen har innen kommentarer til dette.

I **kapittel 18** vurderer utvalget om andre nasjonale eller internasjonale aktører enn Rettsmedisinsk Institutt bør foreta DNA-analyser i farskapsaker, og konkluderer med at dette i dagens situasjon ikke er nødvendig eller ønskelig. Advokatforeningen har ingen innvendinger til dette.

Vennlig hilsen

Berit Reiss-Andersen
leder

Merete Smith
generalsekretær